

ΓΚΑΜΠΡΙΕΛ
ΓΚΑΡΣΙΑ ΜΑΡΚΕΣ

ΒΡΑΒΕΙΟ ΝΟΜΠΕΛ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Το ΣΚΑΝΔΑΛΟ
του ΑΙΩΝΑ

Μετάφραση:
Μαρία Παλαιολόγου

Το ΣΚΑΝΔΑΛΟ
του ΑΙΩΝΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Το σκάνδαλο του αιώνα**

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ: El escándalo del siglo

Από τις Εκδόσεις Penguin Random House Grupo Editorial, Βαρκελώνης 2018

ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Gabriel García Márquez

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Μαρία Παλαιολόγου

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Ελένη Γεωργοστάθη

ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Δημήτρης Χαροκόπος

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ραλλού Ρουχωτά, Σπιριδούλα Βονίτση

© Gabriel García Márquez, 1981, 1982, 1983, 1974-1995, 1991-1999

© Προλόγου: Jon Lee Anderson, 2018

© Επιμέλειας έκδοσης: Cristóbal Pera, 2018

© Εικόνων, εξωφύλλου: Real Window Creative, nadezhda F/Shutterstock Images

© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2020

Πρώτη έκδοση: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Απρίλιος 2021

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-3532-9

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε. | PSYCHOGIOS PUBLICATIONS S.A.

Από το 1979 | Publishers since 1979

Έδρα: Head Office:

Τατοίου 121, 144 52 Μεταμόρφωση | 121, Tatoi Str., 144 52 Metamorfossi, Greece

Βιβλιοπωλείο: Bookstore:

Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα | 13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece

Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550 | Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550

e-mail: info@psychogios.gr

www.psychogios.gr • <http://blog.psychogios.gr>

ΓΚΑΜΠΡΙΕΛ ΓΚΑΡΣΙΑ ΜΑΡΚΕΣ

Το ΣΚΑΝΔΑΛΟ του ΑΙΩΝΑ

Κείμενα στον ημερήσιο και περιοδικό Τύπο (1950-1984)

Μετάφραση: Μαρία Παλαιολόγου

Πρόλογος: Τζον Λι Άντερσον

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος, του Τζον Λι Άντερσον	9
Σημείωμα του επιμελητή, του Κριστόμπαλ Πέρα	23
<i>Το σκάνδαλο του αιώνα</i>	29
Ο προεδρικός παραμπέρης	31
Θέμα για ένα θέμα	34
Ένα εξηγήσιμο σφάλμα	37
Ο δολοφόνος των μοναχικών καρδιών	40
Ο θάνατος είναι ένας ασυνεπής κύριος	43
Η παράξενη ειδωλολατρία της Λα Σιέρπε	46
Ένας άντρας έρχεται υπό βροχήν	58
Το σπίτι των Μπουενδία	64
Λογοτεχνισμοί	67
Οι πρόδρομοι	69
Ο ταχυδρόμος χτυπά χίλιες φορές	71
Ο τίγρης της Αρακατάκα	79
Η Α.Ε φεύγει για διακοπές (απόσπασμα)	81
Το σκάνδαλο του αιώνα	86
Βρίσκονται στο Καράκας οι γυναίκες που εξαφανίζονται στο Παρίσι;	160
«Επισκέφτηκα την Ουγγαρία» (απόσπασμα)	165
Η πιο διάσημη χρονιά του κόσμου	174
Μονάχα δώδεκα ώρες για να σωθεί	196
6 Ιουνίου 1958: το Καράκας χωρίς νερό	210
Βάσανα ενός συγγραφέα βιβλίων	221

Δεν μπορώ να σκεφτώ κανέναν τίτλο	225
Το χτύπημα των Σαντινίστας. Χρονικό της κατάληψης του Οίκου των Γουρουινιών	237
Οι Κουβανοί αντιμέτωποι με τον αποκλεισμό	253
Το φάντασμα του Βραβείου Νομπέλ	267
Τηλεπάθεια δίχως νήματα	274
Το καινούργιο αρχαιότερο επάγγελμα του κόσμου	279
Ναι, εξακολουθεί να είναι ίδια η νοσταλγία όπως και πριν	283
Ιστορία τρόμου για την παραμονή της Πρωτοχρονιάς ...	287
Μαγευτική Καραϊβική	291
Η ποίηση στη διάθεση των παιδιών	296
Το ποτάμι της ζωής	300
<i>Η Μαρία της καρδιάς μου</i>	306
Σαν χαμένες ψυχές	311
Κάτι ακόμα για τη λογοτεχνία και την πραγματικότητα	316
Ο προσωπικός μου Χέμινγουεϊ	322
Τα φαντάσματα των αυτοκινητοδρόμων	329
Μπογκοτά 1947	334
«Θρύλοι των δρόμων»	338
Ο άλλος μου εαυτός	343
Οι καημένοι οι καλοί μεταφραστές	349
Το αεροπλάνο της ωραίας κοιμωμένης	354
Ζητείται συγγραφέας	359
Ο Ομπρεγόν ή η αχαλίνωτη κλίση	364
Η ανώδυνη λογοτεχνία	369
Από το Παρίσι με αγάπη	375
Επιστροφή στο Μεξικό	379
Εντάξει λοιπόν, ας μιλήσουμε για λογοτεχνία	384
Εκείνος ο πίνακας των ειδήσεων	389
Επιστροφή στη μήτρα	394
Πώς γράφεται ένα μυθιστόρημα;	399

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ο κόσμος θεωρεί τον Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκες εξαιρετικό μυθιστοριογράφο: τον αγαπημένο δημιουργό του συνταγματάρχη Αουρελιάνο Μπουενδία και του Μακόντο, του επικού έρωτα της Φερμίνια Δάσα με τον Φλορεντίνο Αρίσα, του θανάτου του Σαντιάγο Νασάρ και του κολοσσιαίου μοναχικού δικτάτορα στο *Φθινόπωρο του Πατριάρχη*. Για όλα αυτά του απένειμαν εν ζωή το Βραβείο Νομπέλ, τη μέγιστη αναγνώριση για έναν άνθρωπο των γραμμάτων, και όλη η Λατινική Αμερική αγαλλίασε βλέποντας «ένα από τα δεκάξι παιδιά του τηλεγραφητή της Αρακατάκα» να το παραλαμβάνει στην τελετή απονομής ενώπιον των βασιλέων της Σουηδίας.

Ο Γκάμπο (τρυφερό υποκοριστικό με το οποίο τον γνωρίζουν σε ολόκληρο τον ισπανόφωνο κόσμο) είναι επίσης γνωστός ως φίλος και έμπιστος του Φιντέλ Κάστρο και του Μπιλ Κλίντον, καθώς και του Κορτάσαρ, του Φουνέντες και των άλλων συντρόφων του μπουμ* και επιπλέον ως σύζυγος της Μερσέδες Μπάρτσα και πατέρας δύο αγοριών, του Γκονσάλο και του Ροδρίγο. Όταν πέθανε, το 2014, στα ογδόντα επτά του χρόνια, στην κηδεία του, που έγινε στο όμορφο Μέγαρο Καλών Τεχνών της πρωτεύουσας της χώρας όπου έμενε, του Μεξικού, πήγε όλος ο κόσμος. Όταν ο Χουάν Μανουέλ Σάντος, ο τότε Πρόεδρος της Κολομβίας, της γενέθλιας χώρας

* Boom: πρόκειται για το εκδοτικό φαινόμενο που προέκυψε μεταξύ των ετών 1960 και 1970, όταν τα έργα νέων Λατινοαμερικών συγγραφέων έγιναν ευρέως γνωστά στην Ευρώπη. (Σ.τ.Μ.)

του, είτε πως ήταν ο καλύτερος Κολομβιανός όλων των εποχών, κανείς δεν το αμφισβήτησε.

Πέρα απ' όλα αυτά όμως, ο Γκάμπο ήταν δημοσιογράφος· η δημοσιογραφία υπήρξε κατά κάποιον τρόπο ο πρώτος του έρωτας και, όπως όλοι οι πρώτοι έρωτες, εκείνος με τη μεγαλύτερη διάρκεια. Αυτό το επάγγελμα του έδινε για πρώτη φορά τη δυνατότητα να βιοποριστεί από τη συγγραφή, κάτι που θυμόταν πάντοτε· ο θαυμασμός του για τη δημοσιογραφία τον έφερε στο σημείο να δηλώσει κάποτε πως ήταν «η καλύτερη δουλειά του κόσμου».

Αυτή την υπερβολή την ενέπνεε το αίσθημα σεβασμού και αγάπης για ένα επάγγελμα που έγινε το δικό του ενώ έκανε ταυτόχρονα τα πρώτα του συγγραφικά βήματα. Το 1947, πρωτοετής στο Εθνικό Πανεπιστήμιο της Μπογκοτά, ο Γκάμπο είδε να δημοσιεύονται τα πρώτα του σύντομα διηγήματα στην εφημερίδα *El Espectador*. Ήθελε να γίνει συγγραφέας, αλλά είχε περάσει στη Νομική Σχολή για να ευχαριστήσει τον πατέρα του.

Η πολιτική βία μπήκε απότομα στη ζωή του Γκάμπο τον Απρίλιο του 1948, όταν η δολοφονία του χαρισματικού φιλελεύθερου ηγέτη Χόρχε Ελιέσερ Γκαϊτάν προκάλεσε πολήμερη λαϊκή εξέγερση. Κατά τη διάρκεια των επεισοδίων, που έμειναν στη συλλογική μνήμη ως «Μπογκοτάσσο», η φοιτητική εστία του Γκάμπο τυλίχτηκε στις φλόγες και το πανεπιστήμιο έκλεισε επ' αόριστον. Ήταν η απαρχή ενός εμφυλίου πολέμου –που ονομάστηκε «Η Βία»– μεταξύ φιλελεύθερων και συντηρητικών, θα διαρκούσε μια δεκαετία και θα στοίχιζε τη ζωή σε κάπου διακόσιες χιλιάδες ανθρώπους.

Η Κολομβία δε θα ήταν ποτέ ξανά η ίδια, αλλά ούτε και η ζωή του Γκάμπο. Για να μπορέσει να συνεχίσει τις σπουδές του, μετακόμισε στην Καρταχένα ντε Ίντιας, γράφτηκε στο πανεπιστήμιο και άρχισε τον Μάιο του 1948 να συνεργάζεται με την καινούργια τοπική εφημερίδα *El Universal*. Λίγο

καιρό μετά εγκατέλειψε τις σπουδές του για να αφοσιωθεί ολοκληρωτικά στη γραφή. Προσπάθησε να κερδίσει το ψωμί του γράφοντας άρθρα για την *El Heraldo* στην Μπαρραγκίγια, πόλη όπου μετακόμισε το 1950. Ήταν ευτυχισμένα χρόνια, χρόνια μαθητείας: Περιτριγυριζόταν από άλλους νεαρούς δημιουργούς –συγγραφείς, αρτίστες, μποέμ–, που έγιναν τελικά σπουδαίοι φίλοι του και δημιούργησαν αυτό που αργότερα ονομάστηκε «Παρέα της Μπαρραγκίγια». Εκείνη την εποχή ο Γκάμπο έμενε σε ένα ξενοδοχείο ημιδιαμονής, υπέγραφε μια στήλη με το ψευδώνυμο *Septimus* και τελείωνε το πρώτο του μυθιστόρημα, τα *Ανεμοσκορπίσματα*.

Αυτή η ανθολογία, καλοδεχούμενη όσο και απαραίτητη, αναδεικνύει την κληρονομιά του δημοσιογράφου Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκες μέσα από μια επιλογή δημοσιευμένων άρθρων του. Ξεκινά με τον νεαρό και μποέμ Γκάμπο της περιόδου των παραλίων, που μόλις έχει αρχίσει το συγγραφικό του έργο, και συνεχίζει κάπου σαράντα χρόνια, ως τα μέσα της δεκαετίας του '80, όταν ήταν πια ώριμος και καταξιωμένος συγγραφέας. Αυτή η ανθολογία μάς αποκαλύπτει έναν συγγραφέα με γλαφυρή πένα στο ξεκίνημά του, πλακατζή και ξέγνοιαστο, του οποίου τα δημοσιογραφικά κείμενα δύσκολα ξεχωρίζουν από τη μυθοπλασία του. Στο «Θέμα για ένα θέμα», για παράδειγμα, γράφει για τη δυσκολία να βρει το κατάλληλο θέμα για να αρχίσει ένα σημείωμα. «Υπάρχουν κι αυτοί που μετατρέπουν την απουσία θέματος σε θέμα για ένα δημοσιογραφικό σχόλιο», λέει και, αφού έχει εξετάσει μια ολόκληρη γκάμα γραφικών ιστοριών που εμφανίζονται στις εφημερίδες –η κόρη του Ισπανού δικτάτορα Φράνκο πρόκειται να παντρευτεί και ο γαμπρός αποκαλείται «γαμπρίσιμο*», κάποια παιδιά αποκτούν εγκαύματα επειδή παίζουν με ιπτάμενους δίσκους–, καθιστά σαφές πως είναι εφικτό να

* Εκ του «Χενεραλίσμο», παρατσούκλι του στρατηγού Φράνκο. Χενεράλ στα ισπανικά σημαίνει στρατηγός. (Σ.τ.Μ.)

γραφτεί ένα διασκεδαστικό άρθρο χωρίς ιδιαίτερο θέμα. Στο «Ένα εξηγήσιμο σφάλμα» ο Γκάμπο διηγείται πώς ένας πολύ μεθυσμένος άντρας αυτοκτόνησε πέφτοντας από το παράθυρο του ξενοδοχείου του όταν είδε ασημόψαρα να πέφτουν απ' τον ουρανό. Η πινελιά του Γκάμπο στο πραγματικό συμβάν προσδίδει έναν τόνο γοτθικού νουάρ, τύπου Έντγκαρ Άλαν Πόε, που αποκαλύπτει έναν δημοσιογράφο το κίνητρο του οποίου είναι πάνω απ' όλα η επιθυμία να «πει μια ιστορία αλλά να την πει καλά», όπως συνήθιζε να λέει ο ίδιος μ' αυτό το ύφος που έχουν οι άνθρωποι των παραλίων που βρέχονται από την Καραϊβική: «Κάλι. 18 Απριλίου. Απίστευτη έκπληξη ένωσαν σήμερα οι κάτοικοι της πρωτεύουσας της Κοιλιάδας της Κάουκα βλέποντας στους κεντρικούς δρόμους της πόλης εκατοντάδες ασημόψαρα, με μήκος κάπου δύο ίντσες, λες κι είχε ψεκαστεί μ' αυτά όλος ο τόπος».

Το 1945 ο Γκάμπο επέστρεψε στην Μπογκοτά για να δουλέψει στην *El Espectador*, την ίδια εφημερίδα όπου είχε δημοσιεύσει τα πρώτα του σύντομα διηγήματα. Άρχισε κάνοντας κριτική κινηματογράφου και αφοσιώθηκε στο ρεπορτάζ ως ειδικός απεσταλμένος, αλλά δημοσίευσε επίσης σημειώματα για ζητήματα που ενδιέφεραν εκείνον –κάποια απ' αυτά συγκεντρώνονται σ' ετούτο τον τόμο–, χρονογραφήματα για λαϊκούς μύθους των παραλίων ή σκέψεις για γεγονότα που κεντρίζουν το ενδιαφέρον του: Στο «Λογοτεχνησιμοί» αναφέρει μια φρικώδη ανθρωποκτονία που διαπράχθηκε στην Αντιόκια. Σε τόνους επίπληξης, που τους κατευνάξει το χαρακτηριστικό μαύρο χιούμορ του, ο Γκάμπο σημειώνει: «Στην είδηση δεν αφιερώθηκε –σε αντίθεση με την αξία που δίνει σε κάτι τέτοια η σημερινή δημοσιογραφία– πάνω από ένα δίστηλο στη σελίδα με τα νέα από τα δημοτικά διαμερίσματα. Είναι ένα αιματηρό συμβάν όπως όλα τ' άλλα. Με τη διαφορά ότι στον καιρό μας δε διαθέτει τίποτα το εκπληκτικό, αφού ως είδηση είναι υπερβολικά κοινότοπη και ως μυθιστόρημα

είναι υπερβολικά ωμό. Καλό θα ήταν λοιπόν να συστήσουμε λίγη διακριτικότητα στην πραγματική ζωή». Σε ένα άλλο άρθρο, στο «Ο ταχυδρόμος χτυπά χίλιες φορές», ο Γκάμπο αποδεικνύει και πάλι πως είναι δυνατόν να δημιουργηθεί είδηση από το πουθενά, με ένα απολαυστικό χρονογράφημα για το σπιτάκι στην Μπογκοτά όπου καταλήγουν οι επιστολές που δε φτάνουν ποτέ στον προορισμό τους.

Κατά τη διάρκεια της παραμονής του στην Μπογκοτά ο Γκάμπο δεν άργησε να καθιερωθεί ως χρονογράφος εθνικής εμβέλειας, με το δραματικό χρονικό του σε συνέχειες «Αφήγηση ενός ναυαγού», που δημοσιεύτηκε το 1955. Βασισμένη σε συνεντεύξεις με τον Λουίς Αλεχάντρο Βελάσκο, μοναδικό επιβίωσαντα του πλοίου ARC Caldas του κολομβιανού ναυτικού, που είχε βυθιστεί εξαιτίας μιας θύελλας στο ταξίδι της επιστροφής από το Μόμπαϊλ της Αλαμπάμα, η ιστορία του Γκάμπο γνώρισε μεγάλη επιτυχία. Δημοσιευμένη σε δεκατέσσερις συνέχειες, η ιστορία έσπασε το ρεκόρ πωλήσεων της *El Espectador*, ενώ ταυτόχρονα αυτό που ισχυριζόταν εκεί ο Γκάμπο, πως το καράβι είχε βυθιστεί εξαιτίας του παραπανίσιου λαθραίου φορτίου που είχαν ανεβάσει αξιωματικοί και πλήρωμα, προκάλεσε μεγάλο σκάνδαλο, και το αποτέλεσμα ήταν ο εκδότης να στείλει τον Γκάμπο στην Ευρώπη, για να τον απομακρύνει από το μάτι του κυκλώνα. Ήταν η πρώτη φορά που ο Γκάμπο έβγαινε από την Κολομβία.

Στα δύομισι χρόνια που πέρασε στην Ευρώπη, πηγαίνοντας ως περιοδεύων ανταποκριτής της *El Espectador* στο Παρίσι, στην Ιταλία, στη Βιέννη, ακόμα και σε χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, στην άλλη μεριά του Σιδηρού Παραπετάσματος, ο Γκάμπο έγραψε μια σειρά χρονογραφήμάτων για όλα όσα του φαινόταν άξια ενδιαφέροντος, από μια σύνοδο κορυφής πολιτικών στη Γενεύη έως τις υποτιθέμενες φιλονικίες μεταξύ δυο διάσημων γυναικών ηθοποιών του ιταλικού σινεμά ή την ομίχλη του Λονδίνου. Η πρόζα του ήταν δροσε-

ρή και τα χρονογραφήματά του πάντα αιχμηρά και έμπλεα ειρωνείας· ήταν ένας σπουδαίος «mamador de gallo»*, όπως αποκαλούν τους πλακατζήδες στην Κολομβία, και η λεγεώνα των πιστών ακολούθων που είχε αποκτήσει χάρη στην «Αφήγηση ενός ναυαγού» ήταν διατεθειμένη να διαβάσει στιδήποτε προερχόταν από την πένα του.

Σε μια από τις ευρωπαϊκές δουλειές του, στο «Η Α.Ε. πηγαίνει διακοπές», ο Γκάμπο γράφει εκτενώς για τη συνήθη διαδρομή του Πάπα από το Βατικανό ως το ανάκτορο στο Καστέλ Γκαντόλφο, στα περικόρα της Ρώμης. Στήνοντας τη σκηνή σαν σεναριογράφος του κινηματογράφου, ο Γκάμπο έγραψε: «Ο Πάπας έφυγε για διακοπές. Σήμερα το απόγευμα, στις πέντε ακριβώς, μπήκε σε μια ιδιωτική Mercedes με πινακίδα SCV-7 και βγήκε από την πύλη του Σάντο Οφίτσιο με κατεύθυνση το ανάκτορο του Καστέλ Γκαντόλφο, σε απόσταση είκοσι οκτώ χιλιομέτρων από τη Ρώμη. Δυο γιγάντιοι Ελβετοί σωματοφύλακες τον χαιρέτησαν στην πόρτα. Ένας απ' αυτούς, ο πιο ψηλός και γεροδεμένος, είναι ένας ξανθός έφηβος με πλακουτσωτή μύτη μποξέρ, εξαιτίας ενός τροχαίου ατυχήματος». Η ιστορία είναι γεμάτη σασπένς χάρη στο τέχνασμα της προσθήκης στο χρονογράφημα υποενοτήτων με δικούς τους τίτλους: μιας για τη ζέστη εκείνης της ημέρας: «35 βαθμοί υπό σκιάν», μιας άλλης με τον τίτλο «Ατυχήματα καθ' οδόν», στην οποία εξηγεί τη δεκάλεπτη καθυστέρηση της άφιξης της Αγιότητάς του στο ανάκτορο εξαιτίας ενός διερχόμενου φορτηγού, άφιξη που εντέλει περιγράφει σε ειρωνικό τόνο: «Ουδείς αντελήφθη στο Καστέλ Γκαντόλφο από ποια πλευρά μπήκε ο Πάπας στο θερινό του ανάκτορο. Μπήκε από τη δυτική, σ' έναν κήπο με ένα πέρασμα στεφανωμένο από αιωνόβια δέντρα».

* Η έκφραση έχει τις ρίζες της στις κοκορομαχίες και σημαίνει κυριολεκτικά αυτόν που ρουφά το αίμα από τις πληγές του κόκορα για να βγει ξανά έτοιμος στην αρένα, ξεγελώντας τον αντίπαλο. Μεταφορικά ο «καλαμπουρτζής». (Σ.τ.Μ.)

Όταν επέστρεψε στη Λατινική Αμερική, στα τέλη του 1957, ο Γκάμπο ήρθε στρατολογημένος από τον Πλίνιο Απουλέγιο Μεντόσα, έναν Κολομβιανό φίλο, για να δουλέψει στο *Momento*, ένα περιοδικό του Καράκας. Ο Μεντόσα τον είχε συνοδεύσει επίσης στο ταξίδι του στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης. Ο ερχομός του συνέπεσε με μια νέα περίοδο πολιτικής αναταραχής: Λίγο αφότου έφτασε, τον Ιανουάριο του 1958, έπεσε ο δικτάτορας της Βενεζουέλας Μάρκος Πέρες Χιμένες. Ήταν η πρώτη πτώση δικτάτορα που προκάλεσε η λαϊκή εξέγερση, σε μια εποχή που τη Λατινική Αμερική την κυβερνούσαν σχεδόν αποκλειστικά δικτάτορες. Αυτό που βίωσε ο Γκάμπο κατά τη διάρκεια του επόμενου έτους στο ασταθές περιβάλλον της Βενεζουέλας σήμανε την πολιτική του αφύπνιση.

Επέστρεψε για λίγο στην Μπαρνακίγια για να παντρευτεί με τη Μερσέδες Μπάρτσα, μια όμορφη νεαρή από το Μομπός, την οποία είχε ερωτευτεί χρόνια πριν, όταν ζούσε στα παράλια. Επέστρεψαν μαζί στο Καράκας. Όταν ο φίλος του Μεντόσα άφησε το *Momento* εξαιτίας μιας διαφωνίας με τον ιδιοκτήτη, ο Γκάμπο παραιτήθηκε κι αυτός, δείχνοντας έμπρακτα την αλληλεγγύη του. Ως freelancer πια, άρχισε να γράφει άρθρα για άλλα έντυπα. Δυο απ' αυτά, που συμπεριλαμβάνονται εδώ, τα «Το Καράκας χωρίς νερό» και «Μονάχα δώδεκα ώρες για να σωθεί», είναι κλασικά του αναδυόμενου δημοσιογραφικού ύφους του Γκάμπο, στο οποίο η αφήγηση ως σχολαστική ανασύνθεση δραμάτων της πραγματικής ζωής διαθέτει σασπένς, κάποιες φορές σχεδόν χιτσκοκικό, και έκβαση που αποκαλύπτεται μονάχα στο τέλος.

Τον Ιανουάριο του 1959, δυο εβδομάδες αφότου ο επαναστατικός στρατός του Φιντέλ Κάστρο είχε ρίξει τον δικτάτορα Φουλχένσιο Μπατίστα και είχε πάρει την εξουσία στην Κούβα, ο Γκάμπο και ο Μεντόσα κατάφεραν να ταξιδέψουν στο νησί μ' ένα μισοσαραβαλιασμένο αεροπλάνο που είχαν στείλει στο Καράκας οι μουσάτοι θριαμβευτές για να φέρει δημοσιο-

γράφους. Από κει και μετά άρχισε μια σχέση με την κουβανική επανάσταση που κράτησε για ολόκληρη τη ζωή του. Γι' αυτή την πρώτη εμπειρία στην Κούβα έγραψε με τρόπο αξιοσημείωτο στο «Δεν μπορώ να σκεφτώ κανέναν τίτλο».

Στο κείμενό του ο Γκάμπο τοποθέτησε την πρόσφατη επανάσταση στο πολιτικό πλαίσιο εκείνης της στιγμής μέσα από ένα ιδιοφυές στιγμιότυπο με τον Κουβανό ποιητή Νικολάς Γκιγέν, τον οποίο είχε γνωρίσει στο Παρίσι, όταν διέμεναν κι οι δυο στο ίδιο ξενοδοχείο της κακιάς ώρας στο Καρτιέ Λατέν λίγα χρόνια πριν. «[...] ακόμα και στους πιο δύσκολους χειμώνες», έγραψε ο Γκάμπο, «ο Νικολάς Γκιγέν διατηρούσε στο Παρίσι την πολύ κουβανέζικη συνήθεια να ξυπνάει (χωρίς κόκορα) με τα κοκόρια και να διαβάξει τις εφημερίδες δίπλα στη φωτιά όπου γινόταν ο καφές, νανουρισμένος απ' τον αγέρα με τη μυρωδιά αγριόχορτου που φέρνουν οι κόφρες του ζαχαροκάλαμου και το γρατζούνισμα της κιθάρας τα πολύβουα ξημερώματα στο Καμαγουέι. Ύστερα άνοιγε την μπαλκονόπορτα, όπως και στο Καμαγουέι, και ξυπνούσε όλο τον δρόμο φωνάζοντας τις ειδήσεις από τη Λατινική Αμερική, μεταφρασμένες από τα γαλλικά σε κουβανέζικη αργκό».

Η κατάσταση της ηπείρου εκείνη την εποχή εκφραζόταν απολύτως στην επίσημη φωτογραφία της συνόδου κορυφής των αρχηγών κρατών του προηγούμενου έτους στον Παναμά: «Ίσα που αχνοφαινόταν κάποιος λιπόσαρκος πολίτης μέσα στην αντάρα των στολών και των πολεμικών μεταλλίων. Ακόμα και ο στρατηγός Ντουάιτ Αϊζενχάουερ, που στην προεδρία των Ηνωμένων Πολιτειών συνήθιζε να κρύβει την μπαρουτοκαπνισμένη του καρδιά κάτω από τα πιο ακριβά κοστούμια της Bond Street, είχε φορέσει για κείνη την ιστορική φωτογραφία τα διακριτικά του παροπλισμένου πολεμιστή. Οπότε ένα πρωί ο Νικολάς Γκιγέν άνοιξε την μπαλκονόπορτα και φώναξε μία και μοναδική είδηση: “Έπεσε!” Όλος ο κοιμισμένος δρόμος αναστατώθηκε, γιατί ο καθένας νόμιζε πως έπεσε ο δικός του δικτάτορας. Οι Αργεντινίνοι σκέφτηκαν πως

είχε πέσει ο Χουάν Ντομίνγκο Περόν, οι Παραγουανοί σκέφτηκαν πως ήταν ο Αλφρέδο Στρέσνερ, οι Περουβιανοί σκέφτηκαν πως ήταν ο Μανουέλ Οδριά, οι Κολομβιανοί σκέφτηκαν πως ήταν ο Αναστάσιο Σομόσα, οι Βενεζουελάνοι σκέφτηκαν πως ήταν ο Μάρκος Πέρες Χιμένες, οι Γουατεμαλτέκοι σκέφτηκαν πως ήταν ο Καστίγιο Αρμας, οι Δομινικανοί σκέφτηκαν πως ήταν ο Ραφαέλ Λεόνιδας Τρουχίγιο και οι Κουβανοί σκέφτηκαν πως ήταν ο Φουλχένσιο Μπατίστα. Στην πραγματικότητα ήταν ο Περόν. Αργότερα, μιλώντας γι' αυτό, ο Νικολάς Γκιγέν μάζεξε μια αποκαρδιωτική πανοραμική εικόνα της κατάστασης στην Κούβα. “Το μόνο που βλέπω στο μέλλον”, κατέληξε, “είναι ένα παλικαρι που κινείται πολύ στα μέρη του Μεξικού”. Έκανε μια παύση σαν μέντιουμ της Ανατολής και κατέληξε: “Τον λένε Φιντέλ Κάστρο”».

Και τη δική του άφιξη στην Αβάνα μέσα στον επαναστατικό πυρετό ο Γκάμπο τη θυμήθηκε ως εξής: «Πριν από το μεσημέρι προσγειωθήκαμε ανάμεσα στις βίλες βαβυλωνιακών διαστάσεων των πλουσιότερων από τους πλούσιους της Αβάνας: στο αεροδρόμιο του Κάμπο Κολούμπια, που αργότερα βαφτίστηκε Σιουδάδ Λιμπερτάδ, το παλιό οχυρό του Μπατίστα, όπου λίγες μέρες πριν είχε κατασκηνώσει ο Καμίλο Σιενφουέγος με τη στρατιά των κεραινόπληκτων χωρικών του. Η πρώτη εντύπωση ήταν μάλλον κωμική, αφού βγήκαν να μας υποδεχτούν τα μέλη της παλιάς στρατιωτικής αεροπορίας που την τελευταία στιγμή είχαν περάσει στην Επανάσταση και ήταν συγκεντρωμένοι στους στρατώνες τους ώσπου να μεγαλώσουν τα γένια τους αρκετά ώστε να μοιάζουν παλιοί επαναστάτες».

Με την έκδοση και τη θεαματική επιτυχία του *Εκατό χρόνια μοναξιά*, το 1968 υπήρξε μια από τις πιο σημαδιακές χρονιές στη ζωή του Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκες. Από κει και μετά ο Γκάμπο και η οικογένειά του απόλαυσαν οικονομική

σταθερότητα κι εκείνος αναγνωρίστηκε παγκοσμίως, όπως ακριβώς του άξιζε, ως ένας από τους μεγάλους σύγχρονους μυθιστοριογράφους. Ο Γκάμπο δεν εγκατέλειψε τη λογοτεχνική κορυφή τα επόμενα είκοσι χρόνια –σ' αυτό το διάστημα εξέδωσε τα άλλα μεγάλα έργα του, συμπεριλαμβανομένων του *Φθινόπωρου του Πατριάρχη* και του *Έρωτα στα χρόνια της χολέρας*–, αλλά παράλληλα, και παρότι αυτή η πλευρά του ήταν πολύ λιγότερο γνωστή στα εκατομμύρια των αναγνωστών του πέρα από τη Λατινική Αμερική, ο Γκάμπο εξακολούθησε να ασκεί το επάγγελμα του δημοσιογράφου, όλο και πιο στρατευμένος πολιτικά.

Τη δεκαετία του 1970, εν μέσω αυξανόμενης έντασης στη Λατινική Αμερική εξαιτίας του θριάμβου της κουβανικής επανάστασης και του εμπάργκο των Ηνωμένων Πολιτειών, ο Γκάμπο εισήλθε σε μια περίοδο στρατευμένης δημοσιογραφίας. Όταν το 1973 ο Χιλιανός σοσιαλιστής πρόεδρος Σαλβαντόρ Αγιέντε έπεσε βίαια από τον στρατηγό Αουγούστο Πινοσέτ, έφτασε να δηλώσει πως δε θα εξέδιδε άλλο βιβλίο ώσπου να πέσει το καθεστώς. Παρότι δεν κράτησε την υπόσχεσή του, άρχισε να εκφράζει με τρόπο όλο και πιο ξεκάθαρο τη συμπάθειά του στις ιδέες της Αριστεράς.

Μαζί με κάποιους Κολομβιανούς φίλους δημοσιογράφους εξέδωσαν το *Alternativa*, ένα αριστερό περιοδικό· έγραφε άρθρα και στήλες στις οποίες ασκούσε κριτική στην πολιτική των ΗΠΑ, υπέρ της Κούβας και του Φιντέλ Κάστρο, με τον οποίο άρχισε να οικοδομεί μια μακροχρόνια φιλία. Έγραψε ένα μεγάλο χρονογράφημα εξάιροντας την ιστορική κουβανική στρατιωτική εκστρατεία στην Αγκόλα και ακόμα ένα, που περιλαμβάνεται σ' αυτόν τον τόμο, με τον τίτλο «Το χτύπημα των Σαντινίστας. Χρονικό της κατάληψης του Οίκου των Γουρουνιών», που αντιμετώπιζε ως ηρωική εποποιία τη μαζική απαγωγή των Νικαραγουανών βουλευτών από μια ομάδα ανταρτών Σαντινίστας.

Στο χρονογράφημα «Οι Κουβανοί αντιμετώπι με τον απο-

κλεισμό», που περιλαμβάνεται σ' αυτή την ανθολογία, ο Γκάμπο χρησιμοποίησε τα αφηγηματικά του χαρίσματα για να δώσει στους αναγνώστες του να καταλάβουν τις συνέπειες του περίφημου «εμπάργκο» –«αποκλεισμού» για τους Κουβανούς– που εφάρμοσαν οι ΗΠΑ στην Κούβα από το 1961 και μετά: Έγραψε: «Εκείνη τη νύχτα, την πρώτη του αποκλεισμού, υπήρχαν στην Κούβα 482.560 αυτοκίνητα, 343.300 ψυγεία, 549.700 ραδιόφωνα, 303.500 τηλεοράσεις, 352.900 ηλεκτρικά σίδερα, 286.400 ανεμιστήρες, 41.800 πλυντήρια, 3.510.000 ρολόγια χειρός, 63 σιδηροδρομικές μηχανές και 12 εμπορικά πλοία. Όλα αυτά, εκτός από τα ρολόγια χειρός που ήταν ελβετικά, είχαν κατασκευαστεί στις ΗΠΑ. Κατά τα φαινόμενα, έπρεπε να περάσει κάποιος καιρός προτού οι Κουβανοί καταλάβουν τι σήμαιναν για τη ζωή τους εκείνα τα φονικά νούμερα. Από την άποψη της παραγωγής, η Κούβα βρέθηκε ξαφνικά να είναι όχι μια άλλη χώρα, παρά μια εμπορική χερσόνησος των ΗΠΑ».

Εξαιτίας κειμένων σαν αυτό, του ασκήθηκε μεγάλη κριτική από τον δεξιό Τύπο τόσο στις ΗΠΑ όσο και στη Λατινική Αμερική και κάποιοι έφτασαν να τον χαρακτηρίσουν προπαγανδιστή του κουβανικού καθεστώτος ή ακόμα και χρήσιμο ηλίθιο του Φιντέλ Κάστρο. Ο Γκάμπο εξακολούθησε να υποστηρίζει τους σκοπούς που πίστευε, παίζοντας επιπλέον διπλωματικό ρόλο με την προσωπική του ανάμειξη στις προσπάθειες διαλόγου μεταξύ ΗΠΑ και Κούβας, καθώς και ανάμεσα σε Κολομβιανούς αντάρτες ηγέτες και στις διαδοχικές κυβερνήσεις της χώρας του.

Το έργο όμως του Γκάμπο υπερέβαινε επίσης και τις πολιτικές του απόψεις. Το 1987 η συγκλονιστική είδηση της δολοφονίας, με εντολή του Πάμπλο Εσκομπάρ, του Γκιγέρο Κάνο, φίλου του και διευθυντή έκδοσης της *El Espectador* για δεκαετίες, θα ανάγκαζε τον Γκάμπο να γράψει αυτό το συγκινητικό εγκωμιαστικό κείμενο: «Για σχεδόν σαράντα χρό-

νια, οποιαδήποτε ώρα και από οποιοδήποτε μέρος, κάθε φορά που συνέβαινε κάτι στην Κολομβία, η άμεση αντίδρασή μου ήταν να τηλεφωνήσω στον Γκιγέρμο Κάνο για να μου πει τι ακριβώς συμβαίνει. Πάντα μα πάντα ακουγόταν στο τηλέφωνο η ίδια φωνή. “Γεια σου, Γκάμπο, πώς πάει;” Μια καταραμένη μέρα του περασμένου Δεκέμβρη η Μαρία Χιμένες Ντουσάν μού έφερε στην Αβάνα ένα δικό του μήνυμα, με την παράκληση να γράψω κάτι ιδιαίτερο για τα εκατό χρόνια της *El Espectador*. Εκείνο το ίδιο βράδυ, στο σπίτι μου, είχαμε μαζευτεί φίλοι να γιορτάσουμε, και ο πρόεδρος Φιντέλ Κάστρο μού αφηγούνταν μια συναρπαστική ιστορία, όταν άκουσα, σχεδόν σαν μυστικό, την τρεμάμενη φωνή της Μερσέδες: “Σκότωσαν τον Γκιγέρμο Κάνο”. Είχε συμβεί δεκαπέντε λεπτά πριν και κάποιος είχε σπεύσει να τηλεφωνήσει για να μας δώσει την είδηση χωρίς λεπτομέρειες. Ξέπνοος, περίμενα με τα μάτια βουρκωμένα την καταληκτική φράση του Φιντέλ Κάστρο. Το μόνο που σκέφτηκα τότε, ζαλισμένος απ’ την ταραχή, ήταν η αιώνια ενστικτώδης παρόρμηση: να τηλεφωνήσω στον Γκιγέρμο Κάνο για να μου πει ολόκληρη την είδηση και να μοιραστώ μαζί του την οργή και τον πόνο του θανάτου του».

Στο τέλος της δεκαετίας του 1990 ο Γκάμπο, διαγνωσμένος με λέμφωμα –παρότι θα αναλάμβανε απ’ αυτή την αρρώστια–, άρχισε να καταπέφτει μοιραία τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια της ζωής του.

Το 1996, πριν αρχίσουν τα προβλήματα υγείας, εξέδωσε την *Είδηση μιας απαγωγής*, μια από τις σπάνιες δημοσιογραφικές δουλειές του, πολύ σημαντική και ευρέως γνωστή διεθνώς· πρόκειται για τον ανατριχιαστικό Γολγοθά μιας παρέας σημαίνοντων Κολομβιανών, οι περισσότεροι δημοσιογράφοι, που απήχθησαν και κρατήθηκαν όμηροι από τον Πάμπλο Εσκομπάρ, στην προσπάθειά του να πείσει την κολομβιανή κυβέρνηση να αποχωρήσει από τη συμφωνία που είχε συνυπογράψει με τις ΗΠΑ για την έκδοση των εμπόρων ναρκωτικών.

Το 1998 ο Γκάμπο χρησιμοποίησε μέρος των χρημάτων από το Βραβείο Νομπέλ του για να αγοράσει το περιοδικό *Cambio*, που ανήκε σε μια φίλη του, και να το επανακυκλοφορήσει με καινούργια δημοσιογραφική και συντακτική ομάδα. Το *Cambio* δημοσίευσε κάποια από τα τελευταία του δημοσιογραφικά άρθρα: για παράδειγμα, ένα πορτρέτο της τραγουδίστριας Σακίρα από την Μπαρραγκίγια και του καουδίγιο της Βενεζουέλας Ούγκο Τσάβες. Το περιοδικό αναγκάστηκε να κλείσει τελικά, αλλά, όσο κράτησε, ο Γκάμπο απόλαυσε την εμπειρία, ενθουσιασμένος που ζούσε και πάλι σε βάθος «το καλύτερο επάγγελμα του κόσμου».

Την ίδια εποχή, από το 1995, ο Γκάμπο έκανε σεμινάρια στο Ίδρυμα Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκες για τη Νέα Λατινοαμερικάνικη Δημοσιογραφία, με έδρα την Καρταχένα ντε Ίντιας και στόχο να διαδώσει καινούργιες δημοσιογραφικές τεχνικές και να κινητοποιήσει μια νέα γενιά Λατινοαμερικάνων δημοσιογράφων. Σε μια κουβέντα που κάναμε το 1999, με κάλεσε να γίνω ένας από τους καθηγητές του ιδρύματος και μου περιέγραψε την καινούργια αδελφότητα χρονογράφων και ρεπόρτερ του ημισφαιρίου ως «μια εκπληκτική μαφία φίλων», που όχι μονάχα θα ανέβαζε το επίπεδο της δημοσιογραφίας στη Λατινική Αμερική, αλλά και θα ενδυνάμωνε τις δημοκρατίες της.

Στα χρόνια που κύλησαν από τότε, χιλιάδες δημοσιογράφοι πέρασαν από τα σεμινάρια και βραβεύτηκαν από το ίδρυμα και πολλοί απ' αυτούς απέδωσαν την κατοπινή επαγγελματική τους επιτυχία «στο ίδρυμα του Γκάμπο», όπως συνηθίζουν να το αποκαλούν. Κάποιοι ίδρυσαν περιοδικά και πόρταλ αφιερωμένα στο χρονογράφημα και στην ερευνητική δημοσιογραφία: κάποιοι άλλοι έγραψαν βιβλία: πολλοί κέρδισαν σημαντικά βραβεία. Οπωσδήποτε είναι μοναδικό επίτευγμα ένας εμβληματικός συγγραφέας του μπουμ της λατινοαμερικάνικης λογοτεχνίας να αφήνει απτή κληρονομιά ένα νέο λατινοαμερικάνικο μπουμ, αυτό του χρονογραφήματος.

Μετά τον θάνατο του Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκες, με νόμο του κολομβιανού Κογκρέσου, δημιουργήθηκε το Κέντρο Γκάμπο, με θεσμικό χαρακτήρα, σε συνεργασία με το ίδρυμά του, για να αναγνωριστεί, μεταξύ άλλων, η δημοσιογραφική του κληρονομιά και να διαδοθεί στις νέες γενιές.

Τζον Λι Άντερσον, 8 Ιουλίου 2018

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗ

Ο Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκες ανέλαβε να επαναλάβει πως η δημοσιογραφία είναι «το καλύτερο επάγγελμα του κόσμου» και πως θεωρούσε τον εαυτό του πρώτα δημοσιογράφο και μετά συγγραφέα. «Βασικά είμαι δημοσιογράφος. Όλη μου τη ζωή ήμουν δημοσιογράφος. Τα βιβλία μου είναι βιβλία δημοσιογράφου, παρότι δε φαίνεται και πολύ».

Αυτή η επιλογή πενήντα κειμένων του Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκες που δημοσιεύτηκαν σε εφημερίδες και περιοδικά μεταξύ 1950 και 1987 και επιλέχθηκαν από το μνημειώδες πεντάτομο *Obra periodista* που συνέταξε ο Ζακ Ζιλάρ σκοπεύει να προσφέρει στους αναγνώστες της μυθοπλασίας του ένα δείγμα της δουλειάς του σε εφημερίδες και περιοδικά, καρπό του επαγγέλματος που θεωρούσε πάντα θεμέλιο του έργου του. Οι αναγνώστες θα βρουν σε πολλά απ' αυτά τα κείμενα μια γνώριμη φωνή, τη διαμόρφωση αυτής της αφηγηματικής φωνής μέσα από τη δημοσιογραφική του δουλειά.

Για όσους θέλουν να εμβαθύνουν στο θέμα, υπάρχει το έργο του Ζιλάρ, που έχει επανεκδοθεί από το *Literatura Random House*. Στους προλόγους του θα βρουν μια παθιασμένη και εμβριθή ιστορική και θεματική ερμηνεία των κειμένων και της δουλειάς του. Όπως ισχυρίζεται ο Ζιλάρ, «η δημοσιογραφία του Γκαρσία Μάρκες υπήρξε πρωτίστως μια σχολή ύφους, σηματοδότησε την εκμάθηση μιας αυθεντικής

ρητορικής». Στο *Gabo, periodista*, μια έκδοση που δεν κυκλοφορεί στο εμπόριο, από το Ίδρυμα για τη Νέα Λατινοαμερικάνικη Δημοσιογραφία και το Εθνικό Συμβούλιο για την Κουλτούρα και τις Τέχνες (Conaculta) του Μεξικού, συναντάμε μια διαφορετική επιλογή, που έκαναν σημαντικοί συνάδελφοι δημοσιογράφοι, και λεπτομερές χρονολόγιο της καριέρας του.

Παρότι κάποια από τα πρώτα του διηγήματα προέρχονται από τα σημειώματά του στον Τύπο, η δημοσιογραφία υπήρξε το επάγγελμα που επέτρεψε στον νεαρό Γκαρσία Μάρκες να εγκαταλείψει τις νομικές σπουδές, να αρχίσει να γράφει στην *El Universal* της Καρταχένα και στην *El Herald* της Μπαρρακίγια και να ταξιδέψει στην Ευρώπη ως απεσταλμένος της *El Espectador* της Μπογκοτά – φεύγοντας έτσι από τη μέση, μετά τη διαμάχη που προκάλεσε το πρώτο μεγάλο του ρεπορτάζ για τον ναυαγό ναυτικό. Επιστρέφοντας, και χάρη στον σπουδαίο του φίλο και συνάδελφο δημοσιογράφο Πλίνιο Απουλέγιο Μεντόσα, συνέχισε το δημοσιογραφικό έργο του στη Βενεζουέλα, σε περιοδικά όπως το *Élite* ή το *Momento*, ώσπου εγκαταστάθηκε στη Νέα Υόρκη ως ανταποκριτής του κουβανικού πρακτορείου Prensa Latina. Λίγους μήνες κατόπιν φτάνει με τη γυναίκα του Μερσέδες Μπάρτσα και τον γιο του Ροδρίγο στο Μεξικό, όπου θα εγκαταλείψει προσωρινά το επάγγελμα για να κλειστεί και να γράψει το *Εκατό χρόνια μοναξιά*, του οποίου η προϊστορία βρίσκεται σ' ένα κείμενο που επίσης περιλαμβάνεται εδώ, το «Σπίτι των Μπουενδία». Παρότι η δουλειά του ως συγγραφέα καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος του χρόνου του, πάντα επιστρέφει στο πάθος του για τη δημοσιογραφία και φτάνει να ιδρύσει και επτά μέσα, ανάμεσά τους το *Alternativa* και το *Cambio*: «Δε θέλω να με θυμούνται για το *Εκατό χρόνια μοναξιά*, ούτε για το Βραβείο Νομπέλ, αλλά για την εφημερίδα».

Το *Σκάνδαλο του αιώνα* παίρνει τον τίτλο του από το σπουδαίο ρεπορτάζ, κεντρικό σ' αυτή την ανθολογία, που έστειλε

από τη Ρώμη και δημοσιεύτηκε σε δεκατρείς συνέχειες στην *El Espectador* της Μπογκοτά τον Σεπτέμβριο του 1955. Σ' αυτές τις τέσσερις λέξεις συναντάμε συμπυκνωμένο τον δημοσιογραφικό τίτλο και την υπερβολή που ρέπει προς τη λογοτεχνία. Ο υπότιτλος είναι κόσμημα από μόνος του με την υπογραφή του συγγραφέα: «Νεκρή, η Βίλμα Μοντέξι περιδιαβαίνει τον κόσμο».

Μεταξύ των κειμένων υπάρχουν δημοσιογραφικά σημειώματα, μονόστηλα, σχόλια, χρονογραφήματα, ρεπορτάζ, άρθρα γνώμης και πορτρέτα. Ο αναγνώστης θα βρει επίσης κάποια λογοτεχνικά κείμενα δημοσιευμένα παράλληλα στον Τύπο ή σε λογοτεχνικά περιοδικά.

Το κριτήριο της επιλογής ήταν προσωπικό, με πρόθεση να αποκλειστεί οποιαδήποτε κατηγοριοποίηση ακαδημαϊκού, υφολογικού ή ιστορικού τύπου. Ως αναγνώστης και επιμελητής του Γκαρσία Μάρκες, διάλεξα κείμενα όπου εμφανίζεται λανθάνουσα αυτή η αφηγηματική τάση μεταξύ δημοσιογραφίας και λογοτεχνίας, εκεί όπου οι ραφές της πραγματικότητας τσιπώνουν από την ασυγκράτητη αφηγηματική παρόρμηση, προσφέροντας στους αναγνώστες τη δυνατότητα να απολαύσουν ακόμα μία φορά «τον παραμυθά» που υπήρξε ο Γκαρσία Μάρκες.

Ταυτόχρονα όμως, ο Γκαρσία Μάρκες έγραφε το λογοτεχνικό του έργο χρησιμοποιώντας μέσα της δημοσιογραφίας, όπως ανέφερε σε μια συνέντευξη: «Μα αυτά τα βιβλία περιέχουν τέτοια ποσότητα έρευνας και διασταύρωσης στοιχείων και ιστορικής ακρίβειας και πίστης στα γεγονότα, που κατά βάθος είναι μεγάλα μυθιστορηματικά ή φανταστικά ρεπορτάζ, αλλά η μέθοδος έρευνας και διαχείρισης των πληροφοριών και των γεγονότων είναι δημοσιογραφική».

Ο αναγνώστης θα συναντήσει νεανικά κείμενα στον Τύπο στα οποία ο επίδοξος αφηγητής προσπαθεί να βρει ένα κίνητρο που θα του επιτρέψει να περάσει το σύνορο με τη λογοτε-

χνία, όπως το χιουμοριστικό σχόλιο που ανοίγει την ανθολογία για τον μπαρμπέρη του προέδρου, πρώιμα αποσπάσματα αφηγήσεων όπου εμφανίζεται ήδη η οικογένεια Μπουενδία ή η Αρακατάκα, χρονογραφήματα από τη Ρώμη στα οποία παρακολουθεί τον θάνατο μιας νεαρής Ιταλίδας, στην πιθανή δολοφονία της οποίας εμπλέκεται η πολιτική και καλλιτεχνική ελίτ της χώρας, παίρνοντας έτσι μια γεύση από την αστυνομική αφήγηση και το κοινωνικό χρονοκογράφημα που μας θυμίζει το *La Dolce Vita*, ρεπορτάζ για το εμπόριο λευκής σαρκός από το Παρίσι στη Λατινική Αμερική, που καταλήγουν σε ένα ερωτηματικό, καλοδουλεμένα σημειώματα βασισμένα σε τηλεγραφικές ειδήσεις από άλλες χώρες, σκέψεις για το έργο του συγγραφέα, όπως πολλά από τα συναρπαστικά άρθρα που έγραφε για το «Βήμα» της *El País* την τελευταία και παραγωγικότερη περίοδο του 1980, και δεκάδες άλλες αφηγήσεις οι οποίες μας φέρνουν πίσω τον Γκαρσία Μάρκες που εξακολουθεί να μας λείπει πολύ. Για να παραφράσουμε τον Ζιλάρ, είναι κείμενα «ενός Κολομβιανού δημοσιογράφου που περιφέρεται στον κόσμο».

Νιώθω ιδιαίτερος υπόχρεος απέναντι στην Κάρμεν Μπαλσέλς και στον Κλαούντιο Λόπες ντε Λαμαδρίδ, οι οποίοι εμπιστεύτηκαν τη δουλειά μου ως επιμελητή έκδοσης, ώστε να φέρω σε πέρας αυτό το εγχείρημα, αφού πλέον είχα συνεργαστεί με τον Γκαρσία Μάρκες στην έκδοση των απομνημονευμάτων του και τον επισκεπτόμουν συχνά στο γραφείο του στο Ελ Πεδρεγάλ, καθώς στήναμε μαζί το *Yo no vengo a decir un discurso**. Τη Μερσέδες, τον Ροδρίγο και τον Γκονσάλο, των οποίων οι συστάσεις και οι συμβουλές με συντρόφειψαν αυτά τα χρόνια που διάβαζα και ξαναδιάβαζα τα κείμενα, τους ευχαριστώ θερμά για την απέραντη γενναιοδωρία

* *Δεν έρχομαι να βγάλω λόγο*: Το βιβλίο συγκεντρώνει όλα τα κείμενα που έγραψε ο Γκαρσία Μάρκες με σκοπό να διαβαστούν ενώπιον κοινού. (Σ.τ.Μ.)

τους. Η κληρονομιά του δημοσιογραφικού έργου που παρουσιάζεται εδώ εξακολουθεί να μεγαλώνει χάρη στο Ίδρυμα Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκες για τη Νέα Λατινοαμερική Δημοσιογραφία, που διευθύνει ο Χάιμε Αμπέγιο, μέσα από εργαστήρια όπου γαλουχήθηκαν και ειδικεύτηκαν εκατοντάδες δημοσιογράφοι από όλο τον κόσμο και όπου κάθε χρόνο δίνεται το βραβείο που φέρει το όνομά του. Τέλος, ένα μεγάλο ευχαριστώ το οφείλω στον ίδιο τον Γκάμπο, για την εμπιστοσύνη του στη δουλειά μου και κυρίως για τη φιλία του.

Κριστόμπαλ Πέρα

ΤΟ ΣΚΑΝΔΑΛΟ ΤΟΥ ΑΙΩΝΑ

Ο ΠΡΟΕΔΡΙΚΟΣ ΜΠΑΡΜΠΕΡΗΣ

Στην έκδοση μιας κυβερνητικής εφημερίδας εμφανίστηκε πριν από μερικές μέρες η φωτογραφία του Έξοχότατου κυρίου Προέδρου της Δημοκρατίας Μαριάνο Οσπίνα Πέρες, στα εγκαίνια της απευθείας τηλεφωνικής σύνδεσης μεταξύ Μπογκοτά και Μεδεγίν. Ο επικεφαλής της εκτελεστικής εξουσίας, σοβαρός, με φανερό ενδιαφέρον, εμφανίζεται στη φωτογραφία περιτριγυρισμένος από δέκα ή δεκαπέντε τηλεφωνικές συσκευές, που φαίνεται πως είναι η αιτία αυτής της έκφρασης συγκέντρωσης και τεταμένης προσοχής από την πλευρά του προέδρου. Νομίζω πως κανένα αντικείμενο δε δίνει πιο ξεκάθαρα την εντύπωση ενός πολυάσχολου άντρα, ενός δημοσίου λειτουργού ολόψυχα αφοσιωμένου στη λύση πολύπλοκων προβλημάτων ποικίλης φύσης, όσο αυτό το κοπάδι τηλεφώνων (και ζητώ, εντός παρενθέσεως, ένα χειροκρότημα για τη σουρεαλιστικά κακόγουστη μεταφορά) που κοσμεί την προεδρική φωτογραφία. Η όψη του ανθρώπου που τις χρησιμοποιεί μοιάζει να δείχνει πως κάθε συσκευή επικοινωνεί ξεχωριστά με καθένα από τα διαφορετικά προβλήματα του κράτους και πως ο κύριος πρόεδρος είναι υποχρεωμένος δώδεκα ώρες την ημέρα να προσπαθεί να τα διαχειριστεί εξ αποστάσεως, από το απομακρυσμένο γραφείο του πρώτου τη τάξει. Ωστόσο, παρά το ότι δίνει την εντύπωση ενός εξαιρετικά απασχολημένου άντρα, ο κύριος Οσπίνα Πέρες εξακολουθεί να είναι, ακόμα και στην εν λόγω φωτογραφία, ένας άντρας με σωστό ντύσιμο, με τις χιονισμένες κορυφές των μαλλιών του προσεκτικά

χτενισμένες, με πιγούνι απαλό και καλοξυρισμένο, μάρτυρα της συχνότητας με την οποία ο κύριος πρόεδρος καταφεύγει στην οικεία και αποτελεσματική συνεννοχή του μπαρμπέρη. Και στην πραγματικότητα αυτό είναι το ερώτημα που προκύπτει όταν κοιτάζεις την τελευταία φωτογραφία του πιο καλοξυρισμένου αρχηγού κράτους της Αμερικής*: Ποιος είναι ο μπαρμπέρης του μεγάρου;

Ο κύριος Οσπίνα είναι άντρας επιφυλακτικός, οξύνους, προνοητικός, που μοιάζει να γνωρίζει σε βάθος τη φύση των ανθρώπων οι οποίοι βρίσκονται στην υπηρεσία του. Οι υπουργοί του είναι άντρες της απολύτου εμπιστοσύνης του, για τους οποίους δεν μπορεί κανείς να φανταστεί ότι θα διαπράξουν αμαρτήματα σε βάρος της φιλίας του προέδρου, είτε αυτά είναι στα λόγια είτε στη σκέψη. Ο μάγειρας του μεγάρου, αν το μέγαρο διαθέτει έναν μόνο μάγειρα, θα πρέπει να είναι δημόσιος λειτουργός απαρασάλευτων ιδεολογικών πεποιθήσεων, που ετοιμάζει με εξαιρετική προσοχή τα πιάτα τα οποία λίγες ώρες κατόπιν θα χρησιμεύσουν ως υψηλής διατροφικής αξίας παράγοντας στην πρώτη τη τάξει πέψη της Πολιτείας, που θα πρέπει να είναι καλή και απροβλημάτιστη. Επιπλέον, δεδομένου του ότι ακόμα και στην κουζίνα του μεγάρου επιφυλακτούν, λαθραία, οι κακόβουλες συκοφαντίες της αντιπολίτευσης, από το τραπέζι των προέδρων δε θα λείπει ένας τίμιος δοκιμαστής. Αν όλα αυτά συμβαίνουν με τους υπουργούς, τον μάγειρα, τον χειριστή του ανελκυστήρα, πώς θα είναι με τον μπαρμπέρη, τον μοναδικό θνητό ψηφοφόρο που διαθέτει τη δημοκρατική ελευθερία να χαϊδέψει το πιγούνι του προέδρου με το κοφτερό μέταλλο μιας ξυριστικής λεπίδας; Από την άλλη μεριά, ποιος να είναι αυτός ο επιδραστικός ευπατριδής στον οποίο κάθε πρωί ο κύριος Οσπίνα εμπιστεύεται τις ανησυχίες της προηγούμενης νύχτας, στον οποίο

* Οι πολίτες της Λατινικής Αμερικής δεν αποκαλούν την ήπειρο έτσι, αλλά Αμερική, και τις ΗΠΑ Ηνωμένες Πολιτείες. (Σ.τ.Μ.)

διηγείται, με επιμελή σχολαστικότητα, την πλοκή του κάθε εφιάλτη του και ο οποίος είναι, στο κάτω κάτω, ένας αποτελεσματικός συμβουλάτορας, όπως πρέπει να είναι κάθε αξιοπρεπής μπαρμπέρης;

Πολλές φορές η τύχη μιας δημοκρατίας εξαρτάται περισσότερο από έναν μονάχα μπαρμπέρη παρά από όλους τους επικεφαλής της, όπως, στην πλειονότητα των περιπτώσεων –σύμφωνα με τον ποιητή–, εκείνη των μεγαλοφυών εξαρτάται από τη μαμή. Ο κύριος Οσπίνα το γνωρίζει, και γι' αυτό ίσως, προτού βγει να εγκαινιάσει την απευθείας τηλεφωνική σύνδεση μεταξύ Μπογκοτά και Μεδεγίν, ο αρχηγός του κράτους, με τα μάτια κλειστά και τα πόδια τεντωμένα, να παραδόθηκε στην απόλαυση του να νιώσει πολύ κοντά στη σφαγίτιδα φλέβα του την ψυχρή και ειρωνική επαφή της λεπίδας, ενώ από τον νου του περνούσαν, σε συνωστισμένη παρέλαση, όλα τα πολύπλοκα προβλήματα που θα ήταν αναγκαίο να λύσει κατά τη διάρκεια της ημέρας. Είναι πιθανόν ο πρόεδρος να είχε πληροφορήσει τον μπαρμπέρη του πως εκείνο το πρωί επρόκειτο να εγκαινιάσει μια τέλεια τηλεφωνική υπηρεσία, τιμή για την κυβέρνησή του. «Σε ποιον να τηλεφωνήσω στο Μεδεγίν;» θα πρέπει να τον ρώτησε, καθώς ένιωθε να ανεβαίνει η κοφτερή κόψη στον λαιμό του. Και ο μπαρμπέρης, που είναι άνθρωπος διακριτικός, οικογενειάρχης, απασχολημένος τις ώρες της κοινής ησυχίας, θα πρέπει να κράτησε μια σιωπή συνετή αλλά με ιδιαίτερο νόημα. Διότι, στην πραγματικότητα –θα πρέπει να σκέφτηκε ο μπαρμπέρης–, αν εκείνος, αντί γι' αυτό που είναι, ήταν πρόεδρος, θα είχε παραστεί στα εγκαινία της τηλεφωνικής σύνδεσης, θα είχε σηκώσει το ακουστικό και, εμφανώς ανήσυχος, θα είχε πει με φωνή αποτελεσματικού δημοσίου λειτουργού: «Χειρίστρια, συνδέστε με, παρακαλώ, με την κοινή γνώμη».

16 Μαρτίου 1950, *El Heraldo*, Μπαρραγκίγια

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΕΝΑ ΘΕΜΑ

Υπάρχουν κι αυτοί που μετατρέπουν την απουσία θέματος σε θέμα για ένα δημοσιογραφικό σχόλιο. Το τέχνασμα είναι παράλογο σ' έναν κόσμο όπως ο δικός μας, όπου συμβαίνουν πράγματα ανεκτίμητου ενδιαφέροντος. Εκείνου που σκοπεύει να καθίσει να γράψει για το τίποτα θα του αρκούσε να ξεφυλλίσει ανυποψίαστος τον καθημερινό Τύπο, για να μεταβληθεί το αρχικό πρόβλημα σε ένα άλλο, εντελώς αντίθετο: να βρει το θέμα που προτιμά ανάμεσα στα πολλά που προσφέρονται. Δείτε, για παράδειγμα, το πρωτοσέλιδο μιας οποιασδήποτε εφημερίδας. «Δυο παιδιά έπαιζαν με ιπτάμενους δίσκους και κατέληξαν με εγκαύματα». Ανάψτε ένα τσιγάρο. Ξανακοιτάξτε, με την απαιτούμενη προσοχή, το ανακατεμένο αλφαβητάρι μιας Underwood* και αρχίστε με το πιο γοητευτικό γράμμα. Σκεφτείτε –αφού έχετε διαβάσει την είδηση– την οδυνηρή υποβάθμιση της αίγλης των ιπτάμενων δίσκων. Θυμηθείτε το πλήθος των σχολίων που γράφτηκαν γι' αυτούς από τότε που εθεάθησαν για πρώτη φορά –εδώ και δυο χρόνια περίπου, στα περίχωρα του Άρκανσο– έως τώρα, που έχουν πλέον γίνει ένα απλό, παρότι επικίνδυνο, παιδικό παιχνίδι. Σκεφτείτε την κατάσταση των καημένων των ιπτάμενων δίσκων, στους οποίους, όπως στα φαντάσματα, η ανθρωπότητα φέρεται ασεβώς, δίχως να την ενδιαφέρει καθόλου το γεγονός πως ανήκουν σε υψηλού επι-

* Θρυλικές γραφομηχανές. (Σ.τ.Μ.)

πέδου διαπλανητικά στοιχεία. Ανάψτε κι άλλο τσιγάρο και σκεφτείτε, τέλος, πως είναι ακατάλληλο θέμα, για λόγους υπερβολικής ταχύτητας.

Διαβάστε κατόπιν τις διεθνείς ειδήσεις. «Η Βραζιλία δε θα διαθέτει αυτή τη χρονιά πλεόνασμα καφέ». Αναρωτηθείτε: «Ποιον μπορεί να ενδιαφέρει αυτό;» Και συνεχίστε παρακάτω. «Το πρόβλημα των καλλιεργητών του Μάρες* δεν είναι μια απλή νομική υπόθεση». «Το Καράρε**, μια μεγάλη έκπληξη». Διαβάστε τα σημειώματα των διευθυντών σύνταξης. Σε κάθε επίθετο βρείτε το ίχνος κάποιου αδυσώπητου λογοκριτή. Όλα, στην πραγματικότητα, αναμφισβήτητου ενδιαφέροντος. Αλλά δε μοιάζουν να είναι το κατάλληλο θέμα. Τι να κάνετε; Το πιο λογικό, δείτε τις γελοιογραφίες. Ο Πάντσο δεν μπορεί να βγει απ' το σπίτι του. Ο Τίο Μάρμπας παρακολουθεί μια μονομαχία με πιστόλια. Ο Κλαρκ Κεντ πρέπει να παλέψει εναντίον του Σούπερμαν και το ανάποδο. Ο Ταρζάν έγινε έμπορος νεκροκεφαλών. Ο Αβιβάτο έκλεψε, ως συνήθως, μια αρμαθιά ψάρια. Η Πένι παρακολουθεί μαθήματα φιλοσοφίας. Φρίκη! Και τώρα τι; Η σελίδα των κοσμικών. Δυο που παντρεύονται παρότι η ζωή είναι τόσο ακριβή και το κλίμα τόσο θερμό. Η κόρη του στρατηγού Φράνκο παντρεύεται μ' έναν ευπατριίδα που θα είναι ούτε λίγο ούτε πολύ ο «γαμπρίσιμο» του δικτάτορα. Ένας πεθαίνει, επτά γεννιούνται. Ανάψτε ακόμα ένα τσιγάρο. Σκεφτείτε

* Roberto de Mares: μέτοχος της Tropical Oil Company και γαμπρός του προέδρου Ραφαέλ Ρέγες, που ξεγέλασε τον βετεράνο στρατηγό του «πολέμου των χιλίων ημερών» Χοσέ Χοακίν Μποχόρκες, τον άνθρωπο που ανακάλυψε τα κοιτάσματα του μαύρου χρυσού στην Κολομβία στις αρχές του εικοστού αιώνα και τα οικειοποιήθηκε με την υπόσχεση μιας σύνταξης δέκα χιλιάδων δολαρίων, που ο στρατηγός δεν πρόλαβε να χαρεί ποτέ, διότι πέθανε. (Σ.τ.Μ.)

** Carare: δημοτικό διαμέρισμα του Σανταντέρο, μεταξύ των ετών 2005 και 2008. (Σ.τ.Μ.)

πως τελειώνει η εφημερίδα κι ακόμη δεν έχετε αποφασίσει για το θέμα. Θυμηθείτε τη σύζυγο, τα παιδιά που σας περιμένουν πεθαμένα της πείνας, που θα εξακολουθήσουν να πεθαίνουν της πείνας επ' αόριστον αν δε βρεθεί το κατάλληλο θέμα. Φρικτή κατάσταση! Αρχίζουμε να γινόμαστε συναισθηματικοί. Όχι! Έχει απομείνει το σινεμά. Α! Μα χτες μιλήσαμε για σινεμά! Μετά απ' αυτό, το χάος!

Ανάψτε ακόμα ένα τσιγάρο και ανακαλύψτε –μετά φρίκης– πως ήταν το τελευταίο του πακέτου. Και το τελευταίο σπίρτο! Βραδιάζει και το ρολόι γυρίζει, γυρίζει, γυρίζει, εκτελώντας τον χορό των ωρών (Κάλιμπαν*). Και τώρα τι; Παραδίνεστε όπως οι μετρίων δυνατοτήτων μποξέρ; Η δημοσιογραφία είναι το επάγγελμα που μοιάζει περισσότερο απ' όλα στο μποξ, με το πλεονέκτημα ότι κερδίζει πάντα η μηχανή και το μειονέκτημα πως δεν επιτρέπεται να καταθέσεις τα όπλα. Θα μείνουμε δίχως τον βραχίονα της μπούμας**. Τι ωραία, πόσοι θα χειροκροτήσουν την ιδέα! Ωστόσο κάποτε ακούστηκε να λέγεται μια φράση που είναι πλέον παρωχημένη και φθαρμένη από τη χρήση και την κατάχρηση: «Η αρχή είναι το ήμισυ του παντός». Πως δηλαδή το δύσκολο είναι η αρχή. Ας αρχίσουμε λοιπόν, χωρίς τσιγάρα αυτή τη φορά, χωρίς σπίρτα, να αναζητούμε ένα θέμα. Γράφουμε μια αρχική φράση: «Υπάρχουν κι αυτοί που μετατρέπουν την απουσία θέματος σε θέμα για ένα δημοσιογραφικό σχόλιο». Το τέχνασμα είναι παράλογο... Διάβολε, μα είναι εύκολο! Έτσι δεν είναι;

11 Απριλίου 1950, *El Heraldo*, Μπαρνακίγια

* Αναφορά στον ιθαγενή που είχε για υπηρετή ο Πρόσπερο στην *Τριγκυμία* του Ουίλιαμ Σαίξπηρ. (Σ.τ.Μ.)

** Ο μηχανισμός που επιτρέπει στο μικρόφωνο να κινείται σε μια κινηματογραφική παραγωγή. (Σ.τ.Μ.)

*Δε θέλω να με θυμούνται για το ΕΚΑΤΟ ΧΡΟΝΙΑ ΜΟΝΑΞΙΑ,
ούτε για το Βραβείο Νομπέλ, αλλιά για την εφημερίδα.*

GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ

Σε αυτή την έκδοση συγκεντρώνονται πενήντα δημοσιογραφικά κείμενα του Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκες αντιπροσωπευτικά της πολυετούς καριέρας του στον Τύπο – όταν εργαζόταν ως μαχόμενος δημοσιογράφος κυνηγώντας... σκάνδαλα, ενώ παράλληλα έγραφε τα μυθιστορήματα που του χάρισαν το Βραβείο Νομπέλ το 1982. Από τα πρώτα του κείμενα, σε εφημερίδες της Κολομβίας, έως τα εκτενέστερα, πιο μυθιστορηματικά, ρεπορτάζ του από το Παρίσι και τη Ρώμη, και τη στήλη που διατηρούσε στην ισπανική *El País*, αποκαλύπτεται ένας σπουδαίος συγγραφέας, ένας φανατικός της δημοσιογραφίας, με το ύφος, το πνεύμα, το βάθος και το πάθος που αγαπήσαμε στη λογοτεχνία του.

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ

www.psychogios.gr

ISBN: 978-618-01-3532-9

9 786180 135329

ΚΩΔ. ΜΗΧ. ΣΗΜ: 22992

ΓΙΑ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ ΜΕ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ